

12 ביוני 2014

מתי הסתיימה מלחמת לבנון הראשונה?

הרצאה של ד"ר (אל"מ מיל) ראובן ארליך ביום עיון של העמותה לחקר כח המגן, 12 ביוני 2014

כללי

1. בהרצאתי אנסה לבחון את השאלה מתי הסתיימה מלחמת לבנון הראשונה במסגרת סמינר העוסק בסיום מלחמות בתולדות מדינת ישראל של המרכז לחקר כח המגן מיסודו של ישראל גלילי. כמו כן אנסה להצביע על מקומה של מלחמת לבנון הראשונה בהקשר ההיסטורי הרחב יותר של המדיניות הישראלית מאז מלחמת יום הכיפורים.

2. באיזה מועד הסתיימה מלחמת לבנון הראשונה? מהו ההיגיון שבכל אחד ממועדי הסיום האפשריים? מהי המתודולוגיה, שבעזרתה ניתן להחליט על מועד הסיום? לשאלות אלה אנסה לתת תשובות מנקודת מבטי כהיסטוריון איש אקדמיה (שכתב מספר ספרים העוסקים בסוריה, לבנון ובמדיניות הישראלית והתנועה הציונית בלבנון) בשילוב עם נקודת המבט של קצין מודיעין, שחקר את הנושא הסורי-לבנוני (בחטיבת המחקר באמ"ן) שהה שלוש שנים בלבנון בעת מלחמת לבנון הראשונה (כקמ"ן יק"ל, יחידת הקישור ללבנון) ושימש סגנו של אורי לובראני מתאם פעולות הממשלה בלבנון (במחצית השנייה של שנות השמונים ובשנות התשעים).

הגרסאות לגבי מועד סיומה של מלחמת לבנון הראשונה

3. מלחמת לבנון הראשונה הינה מלחמת שנויה במחלוקת עד עצם היום הזה. כמעט מראשיתה לא רק שעל מטרותיה או אופן התנהלותה לא התקיימה הסכמה, אלא גם שמה ומועד סיומה שנויים במחלוקת. מסיבות שאנמק בהמשך, אני סבור שהמלחמה הסתיימה בינואר 1985 ומעדיף להשתמש בכינוי (שהוענק למלחמה בדיעבד) מלחמת לבנון הראשונה ולא "מבצע שלום הגליל".

4. מה שמוסכם וברור הוא מועד תחילתו של המהלך הצבאי - 6 ביוני 1982. לגבי מועד הסיום קיימות שלוש גרסאות, לכל אחת היגיון משלה:

א. 31 באוגוסט 1982 – על פי גרסה זאת המדובר ב"מבצע", שארך קרוב לארבעה חודשים, ושמו "מבצע שלום הגליל" (שמו הפורמאלי של המבצע, על פי החלטת ממשלת ישראל, מה-5 ביוני 1982). מהלך צבאי זה הסתיים לאחר פינוי המחבלים והצבא הסורי מבירות (31 באוגוסט 1982) במסגרת הסכם עקיף בין ישראל לבין אש"פ בתיווך אמריקאי. יציאת יאסר עראפת

מבירות לתוניס ב-30 באוגוסט 1982 סימלה לכאורה את סיומו של המבצע אולם לא את סיום המלחמה. שכן במהלך ספטמבר 1982 התחוללה **סידרת אירועים דרמטיים**: רצח בשיר ג'מיל (14 בספטמבר), כניסת צה"ל למערב בירות, טבח צברא ושאתילא בידי ה"כוחות הלבנונים" (16 בספטמבר) ויציאת צה"ל ממערב העיר (30 בספטמבר). אירועים דרמטיים אלו ערערו את יסודות המדיניות הישראלית בלבנון ופתחו פרק חדש במלחמה.

ב. **14 ינואר -יוני 1985** – על פי גירסה זאת **אין המדובר ב"מבצע" אלא במלחמה ממושכת**, שארכה כשלוש שנים. שכן צה"ל נשאר בלבנון 32 חודשים נוספים לאחר הוצאת המחבלים מבירות, על מנת לאפשר לדרג המדיני **לנסות ולמצות הישגים מדיניים מהמלחמה**. בתקופה זאת חוותה ישראל **הסכם שלום, שהתמוטט** (הסכם ה-17 במאי 1983) **ושיחות ביטחוניות שלא הצליחו** (שיחות נאקורה, נובמבר 1984 - ינואר 1985) בשטח חדל צה"ל מלהיות הכוח היוזם והוא התמקד בהגנה על עצמו מפני **מלחמת גרילה, שגבתה ממנו אבידות רבות**. תקופה זאת הסתיימה באופן פורמאלי בהחלטת ממשלת ישראל ב-14 בינואר 1985 אודות נסיגה חד-צדדית של צה"ל לקו הגבול הישראלי-לבנוני והקמת "אזור ביטחון", שבו פעלו כוחות צה"ל וצד"ל עד מאי 2000.

ג. **24 במאי 2000** – על פי גירסה זאת **ארכה המלחמה כ-18 שנים עד ליציאתה של ישראל** מלבנון בשנת 2000. בין 1985 ל-2000 הוקם אזור חיץ מצפון לגבול עם לבנון ("אזור הביטחון"), בו התנהלה מלחמה גרילה בין צה"ל וצד"ל לבין חזבאללה (ארגון אשר הוקם ע"י משמרות המהפכה האיראנים בחסות סוריה ב-1982). ב-24 במאי 2000 התנתק צה"ל מ"אזור הביטחון" ונסוג באופן חד-צדדי לקו הגבול החופף לקו הגבול הבינלאומי ("הקו הכחול"). בעקבות הנסיגה קרס צד"ל וחזבאללה השתלט על "אזור הביטחון" ועל דרום לבנון בכלל, רכש לעצמו אחיזה איתנה בפוליטיקה הכלל-לבנונית, והפך לזרוע הטרור הקדמית של איראן המאיימת על ישראל עד עצם היום הזה.

כמה הערות תיאורטיות לסוגיית סיומן של מלחמות

5. נשיא ארה"ב ברק אובמה, בנאום שנשא לעולם המוסלמי באוניברסיטת קהיר (4 ביוני 2009), אמר בסוף דבריו: **"It's easier to start wars than to end them"**. נשיא ארה"ב לפניו למדו על בשרם, כי קל יותר לפלוש לאפגניסטן ולעיראק, ואף לנחול בהם נצחונות צבאיים, מאשר לסיים אותן בלוח זמנים מהיר ולהוציא את ארה"ב ממדינות אלו, בחסות הסכם מדיני יציב ובר קיימא.

6. **אופן סיומם של מהלכים צבאיים** הינו נושא הנדון ע"י פוליטיקאים, היסטוריונים ואנשי מדע המדינה וניתן למצוא אודותיו ספרים ומאמרים רבים. לא אכנס כאן לנבכי הסוגיה אלא אסתפק באמירה, שבכל הנוגע לסיומן של מלחמות ניתן להבחין לדעתי **בשלושה מודלים עיקריים**:

א. **השמדה או הכרעה של האויב**, שבעקבותיה מושג **הסכם כניעה חד-צדדי**. הכרעה שכזאת עשויה להתבטא בהשמדה פיזית של מרבית כוחו הצבאי של האויב, כיבוש שטח האויב ואובדן כושר ורצון הלחימה שלו (דוגמא בולטת, גרמניה ויפן לאחר מלחמת העולם השנייה).

ב. **הסכם או הסדר (מוצק או רופף), המעוגנים לעיתים במעטפת לגיטימית חיצונית כגון החלטת או"ם, ועידה בינלאומית או חסות מעצמתית** (הסכם ורסאי לאחר מלחה"ע ה-1, הסכמי שביתת הנשק לאחר מלחמת העצמאות). לעיתים המעטפת הבינלאומית קיימת אך ללא הסכם או הסדר דו-צדדי או רב-צדדי (החלטת מועצת הביטחון 425 בתום "מבצע ליטאני", החלטת מועצת הביטחון 1701 בתום מלחמת לבנון הראשונה, וכו').

ג. **סיום המלחמה דה-פאקטו או דה-יורה ע"י מהלכים צבאיים חד-צדדיים בשטח, שאינם מעוגנים בהסכם מדיני איתן, שביכולתו לשמר את הישגי המלחמה**. זאת בין אם ע"י התייצבות הצבא הכובש לאורך קוים חדשים בשטחים שנכבשו במלחמה (1967) או ע"י נסיגה חד-צדדית מהשטח שנכבש (מבצע סיני 1956; מלחמת לבנון הראשונה 1985).

7. מדינה היוצאת למלחמה יזומה, כדוגמת ישראל במלחמת לבנון הראשונה, **חותרת לסיים אותה בהסכם מדיני, שיושג לאחר ניצחון/ניצחונות צבאיים**. הסכם שכזה ייתן לגיטימציה מדינית להישגים הצבאיים ויביא לידי ביטוי את ההיגיון האסטרטגי, שביציאה למלחמה. הוא גם יסייע לשמר את ההישגים שהושגו בשדה הקרב לתקופה ארוכה ככל האפשר (הישגים צבאיים בשדה הקרב הינם כידוע נכס מתכלה).

8. **במציאות, כמובן, המצב הרבה יותר סבוך. ראשית כל, מדינות ומנהיגים לא תמיד מגבשים מטרות מלחמה ברורות; שנית, מדינות מעדיפות לעיתים, שלא לחשוף מטרותיהן על מנת שלא לספק לאויב (ולעיתים גם למתנגדים מבית) מידע יקר ערך, שיחשוף כוונותיהם האמיתיות. שלישית, גם אם הושגו מטרות המלחמה, כולן או חלקן, עדיין קורה שהמדינה היוזמת את המהלך הצבאי "מקבלת תיאבון" (למשל כתוצאה מכיבוש שטחים) ומרחיבה תוך כדי המלחמה את מטרותיה ואת מהלכיה הצבאיים (מלחמת ששת הימים, למשל); רביעית, לעיתים המדינה הנכבשת הינה חסרת יציבות, בעלת ממשל מרכזי חלש, שקשה ואף בלתי אפשרי לחתום עימו הסכם מדיני בר-קיימא. את ההתבוססות הממושכת וקשייה של ישראל ב"ביצה הלבנונית" וקשייה מול הממשל הלבנוני הרופס ניתן להשוות לשהייה הממושכת של צבא ארה"ב באפגניסטן ובעיראק וקשייה של ארה"ב מול המשטרים המקומיים במדינות הללו.**

9. המודל של מלחמת לבנון הראשונה הינו לדעתי **מודל של סיום מלחמה באופן חד-צדדי**, ללא הסכם מדיני ואפילו ללא החלטת האו"ם. זאת, לאחר שמטרה בסיסית אחת (השמדת תשתית המחבלים הפלסטינים), שעמדה ביסוד המלחמה, הושגה במלואה. אך מטרה נוספת (הסכם שלום עם לבנון בדומיננטיות נוצרית) לא הייתה ניתנת להשגה, למרות מאמציה של ישראל. זאת משום שהיא התעלמה מהמציאות הפוליטית והחברתית בלבנון ובמזה"ת (חולשת המחנה הנוצרי, השפעתה של סוריה בלבנון, אי יכולתה המדינית והצבאית של ישראל לעצב משטרים והסדרים אזוריים).

10. כאשר מדינה היוזמת מבצע או מלחמה מציבה בפניה **יעדים פוליטיים, שאינם מציאותיים (או כשהיא בוחנת תוך כדי מלחמה להרחיב יעדיה למחוזות בלתי אפשריים)**, הדבר יכול להביא להתבוססות ממושכת של צבאה בארץ הכבושה; למחיר יקר בחיי אדם; ללחצים פוליטיים וציבוריים מבית לסגת באופן חד-צדדי; ולפגיעה קשה בכלכלה, במורל וביוקרה הלאומית. **לא רק המקרה של ישראל בלבנון אלא גם של ארה"ב בוייטנאם, אפגניסטאן ועיראק מוכיח אמת בסיסית זאת.** לכן נודעת חשיבות רבה לגיבוש מטרות מלחמת מציאותיות, המעוגנות ביכולותיה הצבאיות והמדיניות של המדינה התוקפת או המתגוננת, והניתנות למימוש.

מטרות מלחמת לבנון הראשונה

11. מטרותיה של ישראל במלחמת לבנון הראשונה הינן גם כן נושא **שנוי במחלוקת**. שכן היו למלחמה, שהחלה ב-6 ביוני 1982, **מטרות מוצהרות**, והיו לה **מטרות נוספות** - מעומעמות או בלתי מוצהרות. היו מטרות שניתן לעגן אותן בתכונים האופרטיביים של צה"ל, שקדמו למלחמה, ולא בהודעת ממשלת ישראל מה-5 ביוני, והיו גם מטרות אסטרטגיות בנוסח "סדר חדש" בלבנון ובמזה"ת כולו, שהיו בגדר של "תורה שבעל פה". לא אכנס כאן לנבכי הנושא, שרבות נכתב ונאמר עליו, אלא אומר את דעתי בקצרה, משום שהדבר רלוונטי לסוגיית סיומה של המלחמה, שלשמה התכנסו היום.

12. לאחר שהתמנה אריאל שרון לשר הביטחון (אוגוסט 1981) התגבשה בצה"ל בהדרגה **תוכנית "אורנים"**, תוכנית מבצעית לפעולה בלבנון, שמטרותיה חרגו מהתפיסה הקודמת של חיסול תשתית המחבלים בדרום לבנון (שהייתה מעין גרסא מורחבת של "מבצע ליטאני"). מטרת התוכנית הייתה **חיסול התשתית הצבאית והמדינית של המחבלים הפלסטינים בדרום לבנון ובבירות**, הוצאת הצבא הסורי מאזור בירות והקמת "ממשלה חוקית" בלבנון, שתהיה חלק מ"העולם החופשי" ותקיים יחסי שלום עם ישראל. השגת המטרות הללו הייתה כרוכה באופן בלתי נמנע בעימות הצבא הסורי בלבנון אולם התפיסה המבצעית הייתה, שיש למקד את המאמץ בהשמדת תשתית המחבלים, **ולדחות ולהגביל ככל האפשר את העימות עם סוריה** (סילוק מוחלט של הנוכחות הסורית מלבנון **לא נכלל בין מטרות המבצע/מלחמה**).

13. ב-5 ביוני 1982 התכנסה ממשלת ישראל והחליטה להורות לצה"ל **לפתוח במבצע "שלום הגליל"**. מטרותיו המוצהרות של המבצע היו צנועות יותר ומעורפלות יותר מאשר אלו של תוכנית "אורנים", גם אם השוואה מדוקדקת בין השתיים מלמדת, שההבדל ביניהן אינו משמעותי (לפחות על-פי חלק מהפרשנויות).

14. החלטת ממשלת ישראל מה-5 ביוני 1982 התייחסה ליעדים הצבאיים של המלחמה ולהישג המדיני הנדרש בסיומה:

א. **השמדת תשתית המחבלים:** ההחלטה קבעה, כי יש להטיל על צה"ל את המשימה: "להוציא את כל ישובי הגליל מטווח מאש של הטרוריסטים המרוכזים הם, מפקדוניהם ובסיסייהם, בלבנון". בפועל, בשלב הראשון של המבצע, הותר לצה"ל להגיע עד לנהר האואלי (קו ה-40

ק"מ). אולם שר הביטחון אריאל שרון הבהיר עד מהרה, כי הכוונה גם לחיסול תשתית המחבלים בבירות (אריאל שרון: "בקבלה את החלטתה לפעול לא קבעה הממשלה מעולם, שלמחבלים תהיה חסינות מעבר לקו 45 הק"מ", מעריב, 18.6.82).

ב. המדיניות כלפי הצבא הסורי, שכוחותיו הקדומניים הפריעו להתקדמות צה"ל צפונה, הייתה על פי החלטת הממשלה: "בעת ביצוע החלטה זו אין לתקוף את הצבא הסורי אלא אם כן הוא יתקוף את כוחותינו". שכן צה"ל בדרכו צפונה עבר דרך אזורים, שבהם היה ערוך הצבא הסורי, בשוף ובגזרה המזרחית של דרום לבנון (הפתחלנד וקדמת הבקאע). לפיכך, השמדת בסיסי המחבלים באזורים הללו חייבה עימות עם הצבא הסורי אך לא בהכרח הבסתו המוחלטת וסילוקו מלבנון. עימות חזיתי בין צה"ל לצבא סוריה התקיים בין ה-8 ל-11 ביוני, ולאחריו הסתיים פרק הלחימה העיקרי של צה"ל עמו, שלאחריו המשיך צה"ל במערכה נגד המחבלים הפלסטינים (יש הטוענים שהייתה זאת טעות אסטרטגית של מדינת ישראל משום שללא הבסת הצבא הסורי מלבנון וסילוקו ממנה לא ניתן היה להשיג הסכם שלום עם הממשל הלבנוני).

ג. ההישג המדיני המבוקש - "מדינת ישראל מוסיפה לשאוף לחתימת חוזה שלום עם לבנון העצמאית, תוך שמירת שלמותה הטריטוריאלית". מטרה זאת זכתה להבהרה מפי מנחם בגין, ראש הממשלה, בנאומו בכנסת (29 ביוני 1982): "תבוא ממשלה לבנונית, תקים צבא... אחר כך נשב עם הממשלה הלבנונית ונחתום עמה על חוזה שלום... רבותי, זה מה שאנחנו רוצים... לחדש את הברית עם לבנון, כפי שהייתה קיימת בימי קדם..." (מרכז ההסברה, ירושלים).

סיום מבצע "שלום הגליל"

15. בהגדרה הנהוגה בצה"ל, "מבצע", בשונה ממלחמה, הינו כינוי למאמץ הצבאי הכולל המתבצע במסגרת מלחמה מוגבלת, כגון "מבצע קדש" או מבצע "שלום הגליל" (המילון למונחי צה"ל, מהדורת 1998). מלחמה, לעומת זאת, במרבית המקרים, נמשכת פרק זמן ארוך יותר מאשר "מבצע", מעורב בה סדר כוחות גדול יותר, ועל פי רוב והאוכלוסייה האזרחית נחשפת ללחימה באופן נרחב יותר. באשר למלחמת לבנון הראשונה - לחימה המתמשכת ארבע שנים (או 18 שנים לפי גרסא נוספת, שאליה אתייחס בהמשך), משתתף בה סד"כ גדול של צה"ל, ומושקעים משאבים מדיניים רחבי היקף אינה עונה להגדרה "מבצע". לפיכך השימוש במונח "מבצע" יכול להתייחס לכל היותר לארבעת חודשיה הראשונים של המלחמה, קרי - ל"מבצע שלום הגליל".

16. פרק הלחימה, שכונה בהחלטת הממשלה "מבצע שלום הגליל", הסתיים עם פינוי בירות מהמחבלים ומהצבא הסורי בתום שני חודשי מצור. הפינוי הושג באמצעות משא ומתן מדיני, באמצעות המתווך האמריקאי פיליפ חביב, בין ישראל לאשייפ. המו"מ הסתיים בהסכם פינוי, שכונה "תוכנית פיליפ חביב". ב-20 באוגוסט 1982 הסתיימה הלחימה. ראשוני המחבלים יצאו את בירות ב-21 באוגוסט בפיקוח כוח רב-לאומי, שנערך בבירות. פינויים ופינוי הצבא הסורי הסתיים ב-31 באוגוסט. מנקודת ראות אש"פ ופתח הסתיימה המלחמה בתאריך זה ומעבר לכך – הסתיים פרק הנוכחות

הצבאית הפלסטינית בלבנון, שהחל לאחר מלחמת ששת הימים (1967) ואירועי "ספטמבר השחור" (1970).

17. **מנקודת מבטם של הסורים** המלחמה בה פתחה ישראל (שכונתה על ידם "הפלישה הישראלית ללבנון") לא הסתיימה. אולם **החל בה שלב חדש**, שהם כלל לא ציפו לו (הערכת הסורים הייתה, שהמתקפה הישראלית תכונן נגד תשתית המחבלים בדרום לבנון). **בשלב החדש של הלחימה מילאו הסורים תפקיד חשוב** אולם לא בלחימה ישירה נגד צה"ל אלא באמצעות **הפעלת שליחים** (proxies) – ארגונים לבנונים, בעיקר (אך לא רק) שיעים (אמל, חזבאללה), שהופעלו מטעמם נגד צה"ל ונגד יעדים מערביים בלבנון (ארה"ב, צרפת). גם מנקודת מבטם של **שחקנים לבנוניים אחרים** (הנוצרים, הדרוזים, השיעים, הממשל הלבנוני) **המלחמה לא הסתיימה בספטמבר 1982** אלא להיפך - **החלק הבעייתי שבה (בראייתם) רק החל**.

18. לאחר פינוי המחבלים מברות ב-31 באוגוסט, תחת מעטפת של הסכם, שהושג בתיווך אמריקאי, יכולה הייתה מדינת ישראל (וצריכה הייתה) להכריז על סיום מבצע "שלום הגליל" ולהוציא את צה"ל מלבנון. לו הייתה עושה זאת יתכן ומבצע "שלום הגליל" היה מסתיים באופן שונה לחלוטין ואולי אף נכנס להיסטוריה כמהלך צבאי מוצלח. אולם החלטה שכזאת לא התקבלה וגם לא עמדה על הפרק. זאת, משום שהמטרה המדינית, שהוזכרה בהחלטת הממשלה מה-5 ביוני, עדיין לא הושגה, קרי- חתימת הסכם שלום עם לבנון, בדומיננטיות נוצרית, אשר אמור היה להיות הסכם השלום השני עם מדינה ערבית, לאחר הסכם השלום עם מצרים.

19. בעוד שהמטרות הצבאיות - השמדת תשתית המחבלים הפלסטינים ואפילו השמדת הצבא הסורי (לו ישראל הייתה רוצה בכך) - היו ברות השגה, הרי שהמטרה המדינית-אסטרטגית, שאליה שאפה ההנהגה הישראלית, לא הייתה ניתנת להשגה. זאת הייתה פטה מורגנה, שהמרדף אחריה היה כרוך בשהייה מיותרת וחסרת תועלת של צה"ל 32 חודשים נוספים בלבנון. בחודשים ארוכים אלו שבהם שקע צה"ל ב"ביצה הלבנונית", ישראל הסתבכה עם האוכלוסייה השיעית, ארגון חזבאללה החל לצבור כוח ולפעול בהכוונה איראנית וסורית, ונגד צה"ל והתנהלה מלחמת גרילה, שגבתה קורבנות רבים. לפיכך ניתן לקבוע, כי בספטמבר 1982 הסתיים פרק (קצר יחסית) במלחמה הכוללת, שניתן לכנותו מבצע "שלום הגליל", אולם המהלך הצבאי הכולל, שהחל ב-6 ביוני 1982, רחוק היה עדיין מסימומו.

החלטת ממשלה 291 (ינואר 1985) - סיום מלחמת לבנון הראשונה

20. אם זקוק היה הדרג המדיני בישראל לאיתות ברור, שהמטרה המדינית-אסטרטגית, שעמדה ביסוד המלחמה, אינה ברת-השגה, הרי הוא הגיע עם רצח הנשיא הנבחר בשיר ג'מיל - הדמות המרכזית, שעליה התבססה מדיניות ישראל בלבנון ב-14 בספטמבר 1982. הנשיא החדש אמין ג'מיל, אחיו של בשיר, היה דמות בעייתית ביותר למדינת ישראל. המצב הסתבך עוד יותר לאחר טבח צברא ושאתילא, שבא בעקבות רצח בשיר. הטבח הביא לביקורת מבית ומחוץ על המלחמה ושליה מוחלטת

שלה ושל ההיגיון, שמאחוריה. בקרב הציבור הישראלי, קמה זעקת שבר, שהובילה למינוי **וועדת כהן**, אשר חקרה את אירועי צברא ושאתילא ואת האחריות להם והובילה בסופו של דבר **לרעידת אדמה פוליטית בישראל**.

21. ולמרות זאת, גם לאחר האירועים הדרמטיים הללו, **נמשך המרדף אחר הפאטה מורגנה** של הסכם עם לבנון, שיאפשר את הוצאת צה"ל וסיום המלחמה. בעוד צה"ל, השוהה בלבנון, נתון ללחצים הולכים וגוברים של מלחמת גרילה (ואבידות), ובעוד הזירה הפנים-ישראלית רוגשת, עשתה ישראל **שני ניסיונות לסיים את המלחמה בהסכם מדיני או בטחוני**, שיאפשר את הוצאת צה"ל מלבנון:

א. **הסכם ה-17 במאי 1983** – הסכם זה הושג בתום משא ומתן, שהתנהל בין ישראל ללבנון (בראשות אמין ג'מיל) בשושבינות ארה"ב. המשא ומתן התנהל לסירוגין בין ח'אלדה לבין קריית שמונה. בעוד שישראל שאפה להגיע להסכם שלום מלא, שיבטיח ביטחון ונורמליזציה עם לבנון, הסתייגה לבנון מהסכם שלום מלא בשל לחצים כבדים. מבית מחוץ, שמאחוריהם עמדה סוריה. בסופו של דבר הושגה פשרה והושג הסכם, שהיווה פחות מהסכם שלום ויותר מהסדרי ביטחון. ההסכם כלל סידורי ביטחון ולוח זמנים לנסיגת צה"ל מלבנון. **נקודת התורפה שבו הייתה התעלמותו מהשפעתה הרבה של סוריה ומיכולתה לטרפד כל הסכם שלא יהיה לרוחה**. סוריה אכן פתחה באמצעות שלוחיה (proxies) במלחמת חורמה נגד ההסכם ונגד מתנגדיה בלבנון. בסופו של דבר אמין ג'מיל המיר את האוריינטציה האמריקאית באוריינטציה סורית והדבר הביא לאי-אשרור ההסכם ומאוחר יותר **לביטולו ע"י לבנון ב-5 במרץ 1984**. גם הכוח הרב-לאומי, שנכנס לבירות, נאלץ להסתלק מלבנון, תחת לחץ של גרילה וטרור בהכוונה סורית ואיראנית.

ב. **השיחות הביטחוניות בנאקורה (8 בנובמבר 1984 - 24 בינואר 1985)** - לאחר קריסת ההסכם הייתה ישראל צריכה, לכאורה, לסגת באופן חד-צדדי ולסיים את המלחמה. אולם היא **בזבזה שנה מיותרת נוספת בשהייה בלבנון**, במהלכה המשיך צה"ל לשקוע ב"ביצה הלבנונית", וניסתה להמיר את הסכם השלום **בהסכם ביטחוני עם לבנון**. השיחות הביטחוניות הישראליות-לבנוניות התקיימו בנאקורה, בחסות אוניפי"ל, וכללו 14 פגישות בין משלחות קצינים מישראל ומלבנון. בעוד, שישראל הציעה סידורי ביטחון תבעו הלבנונים מילוי החלטת מועצת הביטחון 425, שהתקבלה ב-1978 בתום "מבצע ליטאני" (ההחלטה קבעה נסיגה חד-צדדית של ישראל לגבול הבינלאומי). הלבנונים גם ראו בהסכם שביתת הנשק מ-1949 מסגרת יחידה המסדירה את היחסים בין שתי המדינות. ולא הסכימו לסידורי ביטחון, שהוצעו ע"י ישראל. **הדבר הוביל לכישלון השיחות ועמד ברקע החלטת ממשלת ישראל ליציאה חד-צדדית מלבנון**.

22. **החלטה 291 של ממשלת ישראל מה-14 בינואר 1985** על היציאה מלבנון, אשר סיימה למעשה באופן פורמאלי את המערכה הצבאית שהחלה ב-6 ביוני. ההחלטה כללה שלושה **מרכיבים עיקריים**:

א. **הערכות צה"ל מחדש על גבולה הצפוני של מדינת ישראל**.

ב. **הממשלה תעשה את כל הנדרש להבטיח את שלום הגליל**.

ג. צה"ל יפנה את לבנון בשלושה שלבים, שבסיומם הוא יערך לאורך הגבול הבינלאומי ישראל-לבנון **תוך קיום אזור בדרום לבנון, שבו יפעלו כוחות לבנונים מקומיים (צד"ל) בגיבוי צה"ל.**

1985-2000: האם המאבק על "אזור הביטחון" הינה חלק ממלחמת לבנון הראשונה?

23. **החלטה זאת בוצעה במהלך ינואר - יוני 1985** כוחות צה"ל יצאו, ברובם הגדול, באופן חד-צדדי מלבנון ובזאת הסתיימה המלחמה, בהחלטת ממשלה, כמו שהחלה בהחלטת ממשלה. **צה"ל נערך מחדש מעבר לגבול, תפיסת הביטחון שונתה** (תפיסת "אזור הביטחון"), **הטרור הפלסטיני פסק** (ופעולות חזבאללה ירשו את מקומו). **בזירה הפנים-לבנונית נוצר מצב חדש** (החלשות המחנה הנוצרי, דומיננטיות סורית, שעוגנה בהסכם טאיף). **ישראל פסקה ממעורבות אינטנסיבית בענייני פנים-לבנון** (למעט הפעלת צד"ל) והרעיון, שניתן להגיע להסכם שלום עם ממשלת לבנון ולהקים בה משטר נוצרי פרו-ישראלי התגלה כעורבה פרח. **לאורך הגבול עם ישראל הוקם אזור חיץ שנקרא "אזור הביטחון", על בסיס אד"ל לפני המלחמה, אשר בו התנהלה לחימה עזה בין צה"ל וצד"ל לבין החזבאללה (מיוני 1985 ועד 24 במאי 2000).**

24. **מאפיינים אלו שונים בתכלית השינוי מההתנהלות הצבאית והמדינית של ישראל במלחמת לבנון הראשונה.** ביסוד תפיסת "אזור הביטחון" עמדה המטרה של הגנה על ישובי הצפון מפני הטרור השיעי (חזבאללה) באמצעות שילוב של פעילות (מצומצמת) של צה"ל ופעילות (נרחבת) של צד"ל (כ-2,500 אנשים) ב"אזור הביטחון". זאת תוך ניסיונות לצמצם את סיכוני ההסלמה וגיבוש "כללי משחק" בין כל השחקנים הרלוונטיים (ישראל, סוריה, חזבאללה).

25. **15 שנות מדיניות "אזור הביטחון", סימנו תקופה חדשה, על בסיס תפישה ביטחונית שונה,** יעדים שונים, דפוסי פעולה שונים של צה"ל בלבנון והתייחסות שונה של הדרג המדיני ושל הציבור הישראלי ללבנון ולמדיניות הישראלית בלבנון. **לכן אין המדובר בהמשך מלחמת לבנון הראשונה אלא במדיניות חדשה, שבמידה רבה שבה אל המדיניות הישראלית בשנים שקדמו לפרוץ למלחמה.** במקום רצועת חיץ, שכונתה אד"ל (1975-1982) הוקם "אזור ביטחון" מורחב; במקום המליציות של רס"ן חדאד הוקם כוח מליציה לבנוני, צד"ל משודרג, בפיקודו של הגנרל לאחד; במקום תשתית טרור פלסטינית התבססה בדרום לבנון ובצפונה תשתית צבאית-מדינית-חברתית של חזבאללה, שנטל את ההובלה בלחימה נגד צה"ל ב"אזור הביטחון"

26. **ההבדל הגדול בין תקופת טרום מלחמת לבנון הראשונה לתקופה שלאחריה הוא, שלפני המלחמה הייתה ישראל גורם יזם בזירה הלבנונית, שבתקופה מסוימת אף עלתה לראש סדר של העדיפויות האסטרטגי ישראל.** לעומת זאת לאחר המלחמה, מאז תחילת שנות התשעים, מצאה עצמה ישראל משולבת בתהליך מדיני רחב היקף (תהליך מדריד). **לבנון נותרה סרח עודף של המדיניות הישראלית בו ניהל צה"ל (ללא התלהבות יתר) מלחמת מאסף, ללא סיוע מצד המחנה הנוצרי, שאיבד מכוחו, מול**

סוריה שהפכה לגורם הדומיננטי בלבנון, וללא תמיכה של הציבור והפוליטיקאים בישראל, שעבורם הפכה לבנון למוקצה מחמת מיאוס.

27. החזקת "אזור הביטחון", בנסיבות אסטרטגיות בעייתיות שכאלו, הייתה כרוכה במחיר יקר של נפגעים לצה"ל, שענימו דעת הקהל הישראלי לא הייתה מוכנה להשלים. בסופו של דבר יצא צה"ל באופן חד-צדדי מ"אזור הביטחון" בעקבות לחצים פנים-ישראליים ו"אזור הביטחון" קרס. אולם בהבדל מהותי ממלחמת לבנון, שהסתיימה בנסיגה ללא מעטפת מדינית, הושגה הפעם תמיכה של האו"ם והקהילה הבינלאומית ליציאת צה"ל על בסיס החלטת מועצת הביטחון 425. על בסיס מעטפת מדינית זאת נסוג צה"ל לקו גבול חדש, שסומן ע"י האו"ם, החופף לקו הגבול הבינלאומי ("הקו הכחול").

28. במהלך הויכוח הציבורי הפנים-ישראלי, נעשה ניסיון ע"י מתנגדי השהייה של צה"ל ב"אזור הביטחון" להציג את תקופת "אזור הביטחון" (1985-2000) כחלק בלתי נפרד ממלחמת לבנון הראשונה. אל מספרי של ההרוגים והפצועים של מלחמת לבנון הראשונה (654 חיילים הרוגים, 3,884 פצועים) נוספו, ע"י מתנגדי שהיית צה"ל, הרוגי ופצועי צה"ל במהלך הלחימה על "אזור הביטחון" (בדרך כלל בין 10 ל-30 הרוגים מידי חודש). מטרת מתנגדי "אזור הביטחון" הייתה להעצים את מספר ההרוגים בלחימה בלבנון, נתון בעל רגישות ציבורית רבה, כדי לגייס את דעת הקהל ולהפעיל לחץ על הדרג המדיני, ובעקיפין גם על צה"ל, לפנות את "אזור הביטחון" ולהתנתק מלבנון¹. אני סבור מהסיבות שפורטו לעיל, שהמדובר בתקופה חדשה ובמדיניות חדשה, השונה מהמדיניות בתקופת מלחמת לבנון הראשונה.

מלחמת לבנון השנייה

29. גם לאחר הנסיגה ב-24 במאי 2000 לא הושגה רגיעה בגבול הישראלי-לבנוני, הגם שנפח התקריות בין צה"ל לחזבאללה פחת באופן משמעותי. אולם פעולה פרובוקטיבית של חזבאללה (הריגת/חטיפת שלושה חיילי צה"ל), שיסודה במיסקלקולציה של חזבאללה (כפי שהודה מנהיג חזבאללה חסן נצראללה לאחר המלחמה), הובילה למהלך צבאי נוסף של ישראל, שנמשך 34 ימים והסתיים בהחלטת מועצת הביטחון 1701, שהסדירה את סיום המלחמה. המהלך הצבאי החל ב-12 ביולי 2006 (עם חטיפת שלושת חיילי צה"ל), הסתיים ב-14 באוגוסט 2006, וכונה (בדיעבד) מלחמת לבנון השנייה. כמו מלחמת לבנון הראשונה גם המלחמה השנייה הייתה שנויה במחלוקת ו"זכתה" גם היא לוועדת חקירה משלה (ועדת וינוגרד).

¹ ביטוי לגישה, אשר כרכה את מלחמת לבנון הראשונה עם תפיסת "אזור הביטחון", ניתן למצוא בדברי יוסי ביילין, מתומכי הנסיגה החד-צדדית של צה"ל מלבנון בספטמבר 1997: "אילו לא נהרגו חיילים רבים כל כך באזור הביטחון, כ-300 חיילים נהרגו מאז מלחמת שלום הגליל ובהם גם החיילים, שנהרגו באסון המסוקים, שאלת לבנון לא הייתה עולה לדיון הציבורי... מאז 1982 נהרגו כ-1,000 חיילים. מספר עצום לכל הדעות. אם מישו היה אומר לציבור שמלחמת לבנון ואזור הביטחון יעלו לנו באלף חיילים הרוגים, האם מישו היה יוצא למלחמת הזאת? השאלה לא רלוונטית היום, אבל המחשבה הזאת מנקרת כל הזמן" ("אזור הביטחון בלבנון: עיון מחדש", אסופת מאמרים המבוססים על כנס שהתקיים ב-10 בספטמבר 1997 במכון ליחסים בינלאומיים על שם לאונרד דיוויס, האוניברסיטה העברית בירושלים; מאמרו של יוסי ביילין: "יציאה חד-צדדית של צה"ל מדרום לבנון").

30. למרות משך הזמן, הקצר יחסית, של הלחימה של לבנון, החליטה ממשלת ישראל לקרוא לה **מלחמה ולא מבצע**. כותב על כך דו"ח וינוגרד לבדיקת המערכה בלבנון (ינואר 2008): "הממשלה לא רצתה במלחמה, לא התכוונה לצאת אליה, ולא ידעה שהיא יוצאת למלחמה. רק ב- 25 במרץ 2007 החליטה הממשלה לקרוא למערכה הצבאית של קיץ 2006 'מלחמה'..." (דו"ח וינוגרד, עמ' 33, 46).² את הסיבה להחלטת ועדת השרים לטקסים ולסמלים שהמליצה על השם מלחמת לבנון השנייה להשתמש במונח "מלחמה" ולא "מבצע", למרות פרק הזמן הקצר של הלחימה **הסביר השר איתן כבל, חבר הוועדה**: "לא נכון היה להיאבק נגד תחושות הציבור. אי-אפשר להתעלם ממיליון איש שישבו במקלטים, אי-אפשר להתעלם מעשרות אבות של בנים ואזרחים שנפלו במלחמה..." (ynet, 21 במרץ 2007). ע"י האימוץ הפורמאלי של השם **מלחמת לבנון השנייה אומץ גם (במשתמע, ובדיעבד) השם מלחמת לבנון הראשונה.**

31. **האם מומשו בסיום המלחמה המטרות, שהציבו לעצמם מקבלי ההחלטות? עיון בדו"ח ועדת וינוגרד מגלה, כי בדומה למלחמת לבנון הראשונה גם הפעם שיחקו בערבוביה אצל מקבלי ההחלטות/מטרות מלחמה ריאליות יחד עם מטרות בלתי ריאליות.** בשונה ממלחמת לבנון הראשונה, העדיף צה"ל בשלביה הראשונים של הלחימה להימנע ככל האפשר ממהלך קרקעי, ובדאי שלא לבצע מהלך קרקעי נרחב. גם כאשר נדון בצה"ל ביצוע מהלך קרקעי החשיבה הצבאית התמקדה בדרום לבנון, ולא הגיעה למחוזות מרוחקים כמו בירות או בקעת הלבנון בדומה למלחמת לבנון הראשונה..

32. עיון בדו"ח וינוגרד מעלה, כי בעוד שצה"ל ומקבלי ההחלטות נרתעו מהמהלך הקרקעי ומהשקעת כוחות קרקעיים גדולים (כשברקע משקעי הטראומה של מלחמת לבנון הראשונה)³ שאפה הצמרת המדינית והצבאית להגיע להישג מדיני, לעיתים מרחיק לכת. למול יעדים צנועים יחסית (וריאליים) כגון החזרת החיילים החטופים לישראל (או החזרת גופותיהם), פגיעה בכוחו של חזבאללה, פריסת צבא לבנון לאורך הגבול עם ישראל והפסקה מיידית של ירי הרקטות לישראל, עמדה הדרישה ל"יישום מלא ושלם" של החלטת מועצת הביטחון 1559. הפרשנות שניתנה ליישום ההחלטה הייתה: פירוק כל המליציות החמושות מנשקן (קרי, פרוק חזבאללה מנשקו), הוצאת חזבאללה מדרום לבנון, מניעת התפרסות מחודשת של חזבאללה בדרום לבנון, החלת הריבונות של ממשלת לבנון על כל שטחה של לבנון, ומניעת הברחת אמצעי לחימה מסוריה ללבנון (עמ' 86, עמ' 140, בדו"ח וינוגרד). מטרות אלו הוכחו כבלתי ניתנות למימוש הלכה למעשה.

33. זאת ועוד, בנאום בכנסת ב-14 באוגוסט 2006 **השתבח ראש הממשלה אהוד אולמרט ב"פגיעה הקשה" בתשתית הצבאית של חזבאללה, כולל ביכולות הרקטיות ארוכות הטווח ובארסנל הנשק העצום של הארגון** (עמ' 226 בדו"ח וינוגרד). הפגיעה בתשתית הצבאית של חזבאללה הוכחה

² קודם לכן הוענקו למלחמה מספר שמות ע"י צה"ל וע"י התקשורת. צה"ל קרא למבצע "שינוי כיוון" בהמשך היא כונתה, ובין השאר, "מלחמת הצפון" ו"מבצע הצפון". אהוד אולמרט, במאמר בכתב העת "צבא ואסטרטגיה" של המכון למחקרי ביטחון לאומי כותב: "המאמץ הצבאי, שהפעילה מדינת ישראל בלבנון בקיץ 2006, הינו אירוע שמוגזם לקרוא לו 'מלחמה'" (אהוד אולמרט: "מלחמת לבנון השנייה-מבט לאחור", צבא ואסטרטגיה, מרץ 2014).

³ אהוד אולמרט במאמרו "מלחמת לבנון השנייה- מבט לאחור" כותב: "התיאבון להיכנס לשטחים, שאין צורך להיות בהם, הוא תיאבון שכדאי לרסן אותו, ואנו אכן נכנסנו למערכה בלבנון עם תיאבון מרוסן בנושא זה".

בדיעבד כהישג המתכלה במהירות: חזבאללה שיקם ושידרג עד מהרה את יכולותיו הצבאיות, בדגש על שדרוג של תשתית הרקטות ארוכות הטווח, **בסיוע איראן וסוריה.**

34. בראייה לאחור ניתן לקבוע, כי **ההישג המרכזי והמשמעותי של מלחמת לבנון השנייה היה חיזוק כושר ההרתעה של ישראל מול חזבאללה ואיראן**, שהניע אותן לשנות את דפוס פעילותה הצבאית של חזבאללה, כפי שהתנהלה מאז מאי 2000 (למרות הקמפיין התעמולתי של חזבאללה על "הניצחון האלוהי" שהושג במלחמה). הישג זה, בשילוב שיקולים אסטרטגיים איראניים ואזורים ובינלאומיים, הוא שהוביל להרגעה, חסרת תקדים, של הגבול הישראלי-לבנוני, **ולשינוי מהותי של המצב**, ששרר לאורך גבולה עם לבנון לא רק מאז ה-24 במאי 2000 אלא מאז מלחמת ששת הימים (1967).

מלחמות לבנון בראיה היסטורית

35. לאחר מלחמת לבנון השנייה (יולי 2006) **השתררה רגיעה לאורך גבול ישראל-לבנון השרירה וקיימת עד עצם היום הזה**. בכך באה לסיומה (הזמני?) תקופה סוערת, אשר ראשיתה בהתבססות ארגוני המחבלים בלבנון (1967-1971), והמשכה במלחמת האזרחים הלבנונית, התמוטטות הממשל הלבנוני וכפיית "הסדר הסורי" על לבנון (1975-1991). במהלך תקופה שנמשכה כ-30 שנים, שהיו רוויים באתגרים ביטחוניים ומדיניים שהונחו לפתחה של ישראל, בוצעו מהלכים צבאיים של צה"ל בלבנון, שאותם אני מציע לכנות בשם **מלחמות לבנון**. ראשיתה של תקופה זאת ב"מבצע ליטאני" (1978). לאחריו באו, מלחמת לבנון הראשונה, מבצעי "דין וחשבון" ו"ענבי זעם" בתקופת "אזור הביטחון" ומלחמת לבנון השנייה.

36. מלחמות לבנון החלו **לאחר מלחמת יום הכיפורים (1973)**, אשר במבט לאחור **סימנה את סיום עידן המלחמות הקונבנציונליות**. בעידן זה, שנמשך בשנים 1948-1973, נלחם צה"ל נגד צבאות סדירים של מדינות ערב (1948, 1956, 1967, 1970-1969, 1973). בעידן החדש, שהחל לאחר מלחמת יום הכיפורים, מנהל צה"ל את מלחמותיו **נגד ארגוני טרור**. בתקופה זאת נלחם צה"ל **נגד הטרור שמקורו בלבנון** (ארגוני המחבלים הפלסטינים עד 1982 וחזבאללה מאז ועד היום) **ונגד הטרור הפלסטיני, שמקורו ביהודה ושומרון ורצועת עזה** (האנתיפאדה הראשונה, האנתיפאדה השנייה, מבצעי "חומת מגן", "עופרת יצוקה", ו"עמוד ענן"). חלק מהמבצעים והמלחמות בתקופה זאת היו **ביוזמת ישראל** אולם במרבית התקופה הזאת מדינת ישראל התגוננה והגיבה על מערכות של טרור, גרילה ופעולות אלימות, שיזמו חזבאללה או ארגוני הטרור הפלסטינים.

מבט לעתיד

37. עיקר תשומת הלב בכל הנוגע בלחימה בטרור מתמקדת בשנים האחרונות בזירה הפלסטינית בעוד, **שלאורך הגבול הישראלי - לבנוני הושגה רגיעה מאז יולי 2006**. האם תמשך רגיעה זאת לאורך זמן? קשה להניח, שכן לא חל שינוי מהותי בנתוני היסוד בלבנון ובמרכזם פוטנציאל הטרור, אשר עמד ביסוד הסתבכויותיה החוזרות ונשנות של ישראל. חזבאללה מעורבת בפיגועי טרור בחו"ל

נגד ישראל בסיועה של איראן והסיכון שהיא תחדש את פיגועי הטרור מהגבול הלבנוני – ישראלי שריר וקיים. זאת ועוד, חזבאללה מקדישה משאבים רבים לבניית תשתית צבאית משודרגת, מתוך תפיסה שהיא תופעל נגד ישראל בעתיד. במסגרת זאת בונה חזבאללה ארסנל רקטות גדול, משודרג כמותית ואיכותית בהשוואה ל-2006⁴, שהארגון עלול לעשות בו שימוש נגד העורף הישראלי בהתאם לשיקוליה האסטרטגיים של איראן. מעבר לכך, לצד הטרור, שמקורו באיראן ובחזבאללה, **התבססו בסוריה ובלבנון במהלך מלחמת האזרחים בסוריה, ארגונים המזוהים עם אלקאעדה והג'האד העולמי, המציבים סיכונים טרור מסוג חדש לפתחה של ישראל.**

38. מרבית מלחמות לבנון הסתיימו בהחלטות או"ם או בהבנות רופפות בין הצדדים הלוחמים. אחת מהן הסתיימה בנסיגה חד-צדדית של צה"ל ללא מעטפת מדינית. חלקן הביאו לתקופות קצרות של רגיעה יחסית לאורך הגבול הישראלי-לבנוני וחלקן לתקופת ארוכות יותר. בחלקן נכבשו תאי שטח מצומצמים ובחלקן אזורים רחבים (עד לבירות ולכביש דמשק- בירות). אולם בכל אלו לא היה כדי לבסס פתרונות יסודיים וברי קיימא למכלול הבעיות התלויות ועומדות בין ישראל לבין סוריה ולבנון ובעיית הטרור בכלל זה. הסרת איום הטרור מעל גבולותיה הצפוניים של ישראל תהייה פועל יוצא בראש ובראשונה **משינויים פוליטיים פנימיים בלבנון ובסוריה, ומשינויים מדיניים אזוריים, אשר יובילו להסכמי שלום בין ישראל לבין סוריה ולבנון.** מציאות חדשה שכזאת נותרה בגדר שאיפה לטווח ארוך, שבסביבה האסטרטגית הנוכחית אינה ניתנת למימוש.

⁴ בעת מלחמת לבנון השנייה היו בידי חזבאללה כ-20,000 רקטות; בקיץ 2012 כלל ארסנל הרקטות של חזבאללה כ-60,000 רקטות לטווחים קצרים, בינוניים וארוכים; בקיץ 2014 כלל ארסנל הרקטות והטילים, על פי נתונים שהציג בכנס הרצליה תא"ל איתי ברון, ראש חטיבת המחקר באמ"ן, כ-100,000 רקטות לטווח קצר; כמה אלפי טילים לטווח בינוני (עד 250 ק"מ) וכמה מאות טילים ורקטות ארוכי טווח. לדבריו "בניין הכוח של חזבאללה נמשך, וכולל הצטיידות באמצעי לחימה, שיוכלו לקזז את העליונות האווירית והימית שלנו – טילי קרקע-קרקע, רקטות וטילי חוף-ים." לדבריו ניכר מאמץ להשגת יכולת תקיפה מדויקת כגון רקטות מונחות ג'י-פי-אס, כאשר "איראן היא מוקד הידע העיקרי" (הארץ, ידיעות אחרונות, 10 ביוני 2014).

נספח

מלחמות ומבצעים של צה"ל בלבנון ואופן סיומם (1978-2006)

1. "מבצע ליטאני" (14-21 במרץ 1978), הסתיים בהחלטת מועבי"ט 425 ובהקמת יוניפי"ל ופריסתו בדרום לבנון.
2. מלחמת לבנון הראשונה (1982-1985):
  - א. מבצע "שלום הגליל" (6 ביוני – 31 באוגוסט 1982), הסתיים בהוצאת המחבלים והצבא הסורי מבירות, בפיקוח כח רב לאומי, במסגרת הסכם עקיף בין ישראל לאש"פ בתיווך אמריקאי ("הסכם פיליפ חביב").
  - ב. מלחמת הגרילה נגד צה"ל בלבנון (ספטמבר 1982-יוני 1985), הסתיימה בנסיגה חד-צדדית של צה"ל והקמת "אזור הביטחון" ללא הסדר מדיני.
3. המאבק על "אזור הביטחון" (יוני 1985-24 במאי 2000), הסתיים בנסיגה של צה"ל לגבול הבינלאומי ("הקו הכחול") על בסיס החלטת מועבי"ט 425, כשברקע מעטפת מדינית תומכת של האו"ם והקהילה הבינלאומית. בתקופה זאת בלטו שני מבצעים:
  - א. מבצע "דין וחשבון" (25 – 31 ביולי 1993), הסתיים בהפסקת אש בתיווך ארה"ב ובהבנות בע"פ בין ישראל, סוריה, לבנון וחזבאללה על "כללי משחק", שהוציאו את האזרחים ממעגל הלחימה.
  - ב. מבצע "ענבי זעם" (11 – 27 באפריל 1996), הסתיים בהבנות בכתב בין ישראל, סוריה ולבנון אודות "כללי המשחק", שהוציאו את האזרחים ממעגל הלחימה, ובהקמת "ועדת מעקב" שפיקחה על ביצוען.
4. מלחמת לבנון השנייה (12 ביולי-14 באוגוסט 2006), הסתיימה בהחלטת מועבי"ט 1701 וביציאת צה"ל מהשטחים, שכבש בדרום לבנון במהלך המלחמה.